

УДК 342.9-048.93

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2022.3.1>**Ігор БЛИЗНЮК**

аспірант кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого, ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» вул. Фрометівська, 2, м. Київ, Україна, 03039

ORCID: 0009-0000-7258-0612

Ihor BLYZNYUK

Postgraduate Student of the Department of Law Enforcement and Anti-corruption Activities of the Educational and Scientific Institute of Law named after Prince Volodymyr the Great, PJSC "Higher education institution "Interregional Academy of Personnel Management", 2, Frometivska Str., Kyiv, Ukraine, 03039

ORCID: 0009-0000-7258-0612

**ОКРЕМІ РИСИ КОНФЛІКТІВ ТА КОНФЛІКТНИХ ПРОВАДЖЕНЬ
В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ****SEPARATE FEATURES OF CONFLICTS AND CONFLICT
PROCEEDINGS IN ADMINISTRATIVE LAW**

У статті застосовано науково-методологічний підхід до аналізу конфліктних проваджень в адміністративному процесі. Визначено, що конфліктні провадження поширені в адміністративному праві і вони досить часто застосовуються. В більшості випадків конфліктні провадження виникають в результаті конфлікту громадян зі встановленими нормами та приписами

Мета роботи. Метою статті є аналіз окремих аспектів конфліктних проваджень, які застосовуються в адміністративному процесі. Розглядається питання про те, що більшість конфліктних проваджень в адміністративному процесі це не конфлікти між суб'єктами, а конфлікт між суб'єктами і встановленими правовими нормами.

Методологія. У запропонованій статті особливу увагу приділено аналізу власне конфліктних проваджень та їх результатів з метою удосконалення існуючих методів поділу адміністративних проваджень. Зазначені методи побудовані на новому підході до визначення адміністративних проваджень та їх класифікації

Наукова новизна. Доведено, що більшість адміністративних проваджень, які виникають внаслідок порушень громадянами встановлених законодавством норм і правил є конфліктними. При цьому окремі адміністративні провадження починаються як неконфліктні, але внаслідок різних обставин вони можуть перетворюватися у конфліктні. Встановлено, що найбільша частина конфліктних адміністративних проваджень реєструється у сфері публічного порядку та публічної безпеки.

Висновки. Зазначається, що поділ адміністративних проваджень на конфліктні та неконфліктні певною мірою сприятиме підвищенню рівня теоретичних досліджень у сфері адміністративного права та адміністративного процесу. Крім того, висвітлення зазначених рис конфліктних проваджень може певною мірою сприяти більш чіткому застосуванню окремих норм адміністративного права у попередженні конфліктів

Ключові слова: адміністративні провадження, конфліктні та неконфліктні адміністративні провадження, класифікаційні ознаки конфліктних проваджень, зміни неконфліктних проваджень на конфліктні та їх підґрунтя.

The article applies a scientific and methodological approach to the analysis of conflict proceedings in the administrative process. It was determined that conflict proceedings are common in administrative law and they are used quite often. In most cases, conflict proceedings arise as a result of a conflict between citizens and established norms and regulations.

The goal of the work. The purpose of the article is to analyze certain aspects of conflict proceedings that are used in the administrative process. The question is considered that most of the conflict proceedings in the administrative process are not conflicts between subjects, but conflicts between subjects and established legal norms.

Methodology. In the proposed article, special attention is paid to the analysis of actual conflict proceedings and their results in order to improve the existing methods of dividing administrative proceedings. These methods are based on a new approach to the definition of administrative proceedings and their classification

Scientific novelty. It has been proven that the majority of administrative proceedings that arise as a result of violations by citizens of norms and rules established by law are conflictual. At the same time, individual administrative proceedings begin as non-conflictual, but due to various circumstances, they can turn into conflictive ones. It was established that the largest part of conflicting administrative proceedings is registered in the sphere of public order and public security.

Conclusions. It is noted that the division of administrative proceedings into conflict and non-conflict will to a certain extent contribute to increasing the level of theoretical research in the field of administrative law and administrative process. In addition, highlighting the specified features of conflict proceedings can to some extent contribute to a clearer application of certain norms of administrative law in the prevention of conflicts

Key words: administrative proceedings, conflict and non-conflict administrative proceedings, classification features of conflict proceedings, changes of non-conflict proceedings to conflict ones and their grounds.

Постановка проблеми. Сучасна теорія конфліктів розглядає різноманітні конфлікти та аналізує їх. Разом з тим в адміністративному праві окремими дослідниками виділяються риси конфліктів, які досить мало вивчалися в науковій літературі. Конфліктологія визначає що конфлікт це насаперед зіткнення різноманітних цілей, інтересів, а також в окремих випадках поглядів опонентів. При цьому в науковій літературі стверджується що цілі та думки конфліктних сторін мають протилежну спрямованість [1].

Якщо ми візьмемо класифікацію конфліктів, то вони також різноманітні. В більшості випадків визначають такі види конфліктів як міжнародні, міжнаціональні, політичні, між особові, сімейні та побутові.

Разом з тим всі зазначені конфлікти мають таку специфіку, що вони виникають на основі, протиріч між суб'єктами. На нашу думку, конфлікти в адміністративному праві виникають також певною мірою на основі протиріч. Проте протиріччя виникають між суб'єктами адміністративного права та їх бажаннями, які протирічать загальнозстановленим державою або іншими суб'єктами нормам.

Таким чином, головною рисою конфліктів у сфері адміністративного права є недотримання окремими суб'єктами правовідносин встановлених або санкціонованих державою відповідних норм і правил. Найбільш багато чисельними, як свідчить статистика є конфлікти, які виникають у сфері публічно-правових відносин, тобто держава або окремі державні органи чи органи місцевого самоврядування встановили правила поведінки в громадських місцях. Ці правила мають бути дотримані, тому, що їх порушення веде до порушень прав інших суб'єктів адміністративного права.

Більшість конфліктів, виникають саме в процесі свідомого протиставлення окремими суб'єктами своїх бажань чи думок або дій встановленим нормам і правилам.

При цьому такі конфлікти виникають іноді без мети тих чи інших суб'єктів створити конфліктну ситуацію. Вони можуть виникати раптово і можуть також раптово зникати.

Якщо, наприклад, особи, які порушують публічний порядок, палять у громадських місцях, вмикують голосну музику, чи здійснюють інші вчинки, то вони порушують права інших громадян, то такі дії є навмисними і згадані особи вступають у конфлікт з відповідними нормами і правилами, які встановлені у громаді [12]. Тобто вони протиставляють свої бажання та вчинки громаді і таким чином виникають конфлікти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання конфліктів, як вже відмічалось, неодноразово розглядалось в науковій літературі. Найбільш чітко питання конфліктів та їх відмінностей сформульовано в навчальному посібникові підготовлений науковцями національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» [1], проте вони розглядають адміністративний конфлікт як протиборство суб'єктів вертикальних правовідносин, тобто конфлікти, які виникають в результаті організаційно-управлінської діяльності. Зазначені конфлікти виникають з приводу неприйняття окремими суб'єктами цілей, форм і методів зазначеної діяльності та в окремих випадках щодо використання певних результатів зазначеної діяльності [1]. Інші дослідники розглядають адміністративні конфлікти як такі, що відбуваються у сфері діяльності публічної влади [2]. Вони також розглядають конфлікт як той який виникає в результаті порушення прав суб'єктів правовідносин, які виникають у адміністративно-розпорядчий та контрольній сфері. В цілому адміністративний конфлікт в даному посібнику розглядається як протиборство сторін адміністративних правовідносин, як невиконання вимог законодавства чи порушення певних норм поведінки владних суб'єктів.

Балабанова Л. В. і Савельєва К. В. не розглядають окремо адміністративні конфлікти, проте вони наводять класифікацію всіх конфліктів і виокремлюють такі конфлікти як випадковий та стихійний, а також експресивний, що певною мірою може бути віднесено до нашої точки зору на конфлікт в адміністративному праві [3].

Бандурка О. М. та Друзь В. А. підкреслюють, що конфлікт включає в себе наступні ознаки:

- перш за все наявність окремих суперечностей;
- зіткнення потреб і цінностей окремих суб'єктів;
- зіткнення інтересів та мотивів окремих суб'єктів;
- зіткнення несумісний поглядів.

Вони вважають що протиборство в цілому є ядром будь-якого соціального конфлікту [4]. Зазначені риси конфліктів визначають і ряд інших дослідників [5; 6].

Виклад основного матеріалу Таким чином, конфлікт – це в першу чергу зіткнення інтересів. Якщо ми візьмемо конфлікти, які відбуваються в економіці, міжнародному праві, в сім'ї, та побуті, то ми побачимо, що сторони конфліктів завжди мають свою точку зору чи своє бажання і намагаються його довести до

відома іншої сторони, з метою отримання тих чи інших привілеїв або переваг, а також певних матеріальних чи інших благ.

Конфлікти в адміністративному праві також певною мірою стосуються надбання окремих переваг та привілеїв, або навпаки встановлення тих чи інших порушених прав. Проте найбільш часто адміністративні конфлікти виникають коли окремі особи порушують встановлені законодавчі приписи, чи інші правила

В науковій літературі на сьогодні відсутні чіткі класифікації видів конфліктів в адміністративному праві.

На нашу думку, їх можна поділити на декілька типів. Перший тип конфліктів це конфлікти між державами, які мають відповідні бажання або захопити території, або внести зміни до кордонів, але при цьому вони не доходять до так званої гарячої стадії конфлікту, тобто використання зброї. Зазначені конфлікти досить часто вирішуються шляхом переговорів та укладенням відповідних угод, які в подальшому стають основою для подальшого розвитку відносин між державами. Мабуть немає необхідності стверджувати, що ці конфлікти мають відповідні адміністративні корені, проте в більшості випадків такі конфлікти відносяться до міжнародних [7; 8; 9].

Як вже згадувалося, окремі конфлікти в адміністративному праві виникають через неправильні дії або порушення законності працівниками державних установ, а також інших підприємств, установ та організацій. Ці конфлікти мають адміністративні корені і вони вирішуються або шляхом впливу на конфліктуючі сторони з боку керівництва, або шляхом адміністративного судочинства, коли суд аналізує конфлікт і суддя виносить рішення про поновлення прав людини, які було порушено діями тих чи інших органів державної влади [10].

Разом з тим в юридичній літературі не зверталась увага на конфлікти, які в більшості випадків тягнуть за собою або покарання, або примусові дії з боку суб'єктів державної влади чи інших державних установ стосовно громадян, які допускають такі дії, що призводять до конфліктів.

Певною мірою треба врахувати психологічні корені конфліктів. Автори дослідження з соціальної психології [11] доводять, що конфлікти виникають в результаті дій людини або суб'єкта права. При цьому один з суб'єктів вступає в конфлікт не тільки з іншим суб'єктом, а в цілому з суспільством.

При цьому такі конфлікти в переважній більшості тягнуть за собою відповідальність.

Разом з тим можна констатувати що відповідальність може бути кримінальною або адміністративною.

Такі конфлікти виникають перш за все у зв'язку з ігноруванням окремих осіб правових норм та установок, які існують у суспільстві. Крім того, це можуть бути і конфлікти, які пов'язані з ігноруванням та порушенням також моральних норм або релігійних норм. В більшості випадків зазначені конфлікти викликають осуд або відповідні дії з боку релігійної общини.

Психологи доводять, що сюди у суспільстві взаємозалежні і тому треба визначати наступні рівні виникнення конфліктів.

Поведінковий, особа має дотримуватися відповідних норм поведінки, які встановлені законодавством та іншими нормами. В разі відхилення поведінки індивідуума від встановлених норм виникає конфлікт. При цьому цей конфлікт може і не зачіпати конкретних осіб. Наприклад, поява у стані сп'яніння в громадському місці. Це ігнорування встановлених і моральних і правових норм є конфліктом з суспільством та відповідними правовими нормами. , на нашу думку, це конфлікт адміністративний, тому що особа за ігнорування відповідних норм права буде нести адміністративну відповідальність.

Зазначений конфлікт виникає певною мірою спонтанно, особа знаходиться у стані сп'яніння і не контролює свою поведінку

Інші приклади конфліктів, які відносяться до адміністративних, проте якщо взяти класифікацію, які наводять певні дослідники, їх в переліку адміністративних конфліктів немає. До таких конфліктів відносяться Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях (Стаття 182 Кодексу України про адміністративні правопорушення), Дрібне хуліганство (стаття 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення), Азартні ігри, ворожіння в громадських місцях (Стаття 181 Кодексу України про адміністративні правопорушення) та деякі інші [12].

Як ми бачимо, у всіх цих правопорушеннях виникає протистояння між бажаннями окремих осіб, які є порушниками та відповідними встановленими державою нормами. І конфлікти саме відбуваються у сфері приватних та суспільних інтересів.

Немає потреби говорити, що всі зазначені правопорушення є конфліктами між окремими особами та державою. Держава вста-

новлює відповідні норми поведінки, яких зобов'язані дотримуватися всі громадяни. Нехтування зазначеними нормами поведінки викликає конфліктну ситуацію.

До особливого виду конфліктів відносяться конфлікти, які пов'язані з недотримання норм і правил, які встановлені у сфері дорожнього руху. На сьогодні можна констатувати, що такі конфлікти є досить багато чисельними, адже кількість транспортних засобів зростає щодня. Можна не говорити про ті конфлікти, які закінчуються пошкодженням автомобілів чи пораненнями громадян. За вчинення таких правопорушень винні можуть притягатися до кримінальної відповідальності.

Досить поширені конфлікти у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху такі як перевищення швидкості, порушення правил обгону, правил паркування та т. ін. Вони спрямовані на недотримання Правил дорожнього руху і відповідно можуть тягнути за собою більш тяжкі порушення, які пов'язані з травмуванням громадян або ушкодженням транспортних засобів

Треба підкреслити, що адміністративні правопорушення, а відповідно і конфлікти в адміністративному праві спрямовані не на конкретних осіб, вони завдають шкоди невідзначеній кількості осіб.

Таким чином, конфлікти в адміністративному праві можна визначити як такі, що мають загальні риси:

- вони відрізняються від інших конфліктів, які визначаються як адміністративні;
- у даних конфліктах суб'єктом конфліктів є громадяни як суб'єкти адміністративно-правових відносин, а стороною правопорушення або конфлікту є держава та її органи;

– зазначені адміністративні конфлікти не мають чіткої спрямованості вони спрямовані на невизначену кількість осіб;

– зазначені конфлікти відрізняються від кримінальних конфліктів, які включають серйозні порушення прав і свобод фізичних та юридичних осіб і які караються нормами кримінального права [13];

– зазначені конфлікти відрізняються також від господарських конфліктів, адже господарські конфлікти в більшості випадків мають чітко визначеного суб'єкта з яким виникає конфлікт [14];

– в більшості випадків суб'єкти конфліктів розуміють свої дії і стають стороною конфліктів свідомо, що певною мірою має тягнути більшу відповідальність;

– існує також думка, що окремі конфлікти в адміністративному праві можуть виникати не свідомо, а відповідно в результаті відповідної впевненості чи байдужості громадян, проте це питання підлягає більш детальному вивченню.

Висновки. Резюмуючи, важливо відзначити, що в багатьох країнах питання адміністративних конфліктів та адміністративних правопорушень не розглядається так, як це робиться в Україні. В переважній більшості конфлікти, які у нас визначаються як адміністративні, в багатьох країнах відносяться до кримінального блоку і правопорушення, які вчинені караються відповідно до кримінальних кодексів.

Перш за все мають бути визначені пріоритети застосування адміністративних покарань та їх упорядкування, навіть шляхом введення додаткових покарань за вчинення правопорушень. З іншого боку, є необхідність проводити подальші дослідження конфліктних проявів з метою їх зменшення.

Література:

1. Конфліктологія: навчальний посібник / Л.М. Герасіна, М.П. Требін, В.Д. Воднік та ін. – Х.: Право, 2012. 128 с.
2. Іванов В. М. Юридична конфліктологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В.М. Іванов, О.В. Іванова. – К. : МАУП, 2004. 224 с.
3. Балабанова Л. В., Савельєва К. В. Конфліктологія: навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Професіонал», 2009. 280 с.
4. Бандурка О. М., Друзь В. А. Конфліктологія. – Х. 1997.
5. Пірен М. І. Основи конфліктології: навчальний посібник – К., 1997, 212 с.
6. Скотт Д. Г. Конфликты: пути их преодоления. – К. Внешторгиздат, 1991. 191 с.
7. Барабаш, Ю. Г. Державно-правові конфлікти в теорії та практиці конституційного права [Текст] / Ю. Г. Барабаш. Х.: Право, 2008. 220 с.
8. Конфлікти в суспільствах, що трансформуються : зб. наук. ст.: матеріали XI Харків, політолог, читань). – Х. : Право, 2001. 200 с.
9. Конфліктологія [Текст] : підруч. для студ. ВНЗ юрид. спец. / за ред. Л. М. Герасіної та М. І. Панова. – Х. : Право, 2002. 256 с.
10. Тацій В. Я. Функціонування державної влади в аспекті конфліктології [Текст] / В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика // Право України. – 1997. – № 8. – С. 29–34.
11. Тейлор Ш., Пипло Лекція №, Сирс Д. Социальная психология перевод с англ. СПб Питер, 2004. 767 с.
12. Кодекс України про адміністративні правопорушення статті 1-212-24 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
13. Кримінальний кодекс України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25–26, ст. 131.

14. Господарський кодекс України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.

References:

1. Gerasina, L.M., Trebin, M.P., Vodnik, V.D. et al. (2012). *Konfliktolohiia: navchalnyi posibnyk* [Conflictology: study guide]. – Kh.: Pravo, 128 p.
2. Ivanov, V. M. (2004). *Iurydychna konfliktolohiia: navchalnyi posibnyk dlia studenty vyshchyykh navchalnykh zakladiv* [Legal conflictology: a study guide for students of higher educational institutions] / V.M. Ivanov, O.V. Ivanova. – K.: MAUP, 224 p.
3. Balabanova, L. V., Savelieva, K. V. (2009). *Konfliktolohiia* [Conflictology]: a textbook. K.: «Professional» publishing house, 280 p.
4. Bandurka, O. M., Druz, V. A. (1997). *Konfliktolohiia* [Conflictology]. – H.
5. Piren, M. I. (1997). *Osnovy konfliktolohii* [Basics of conflictology]: a study guide. – K., 212 p.
6. Scott, D.G. (1991). *Conflicts: ways to overcome them.* – K. Vneshtorgizdat, 191 p.
7. Barabash, Yu. G. (2008). *Derzhavno-pravovi konflikty v teorii ta praktytsi konstitutsiinoho prava* [State-legal conflicts in the theory and practice of constitutional law] [Text] / Yu. G. Barabash. X.: Pravo, 220 p.
8. *Konflikty v suspilstvakh, shcho transformuiutsia* [Conflicts in transforming societies]: coll. of science Art.: materials XI Kharkiv, political scientist, reading). X.: Pravo, 2001. 200 p.
9. *Konfliktolohiia* [Conflictology] [Text]: textbook. for students University of Law special / edited by L. M. Gerasina and M. I. Panov. X.: Pravo, 2002. 256 p.
10. Tatsii, V. Ya. (1997). *Funktsionuvannia derzhavnoi vlady v aspekti konfliktolohii* [Functioning of state power in the aspect of conflict theory] [Text] / V. Ya. Tatsii, Yu. M. Todyka // Law of Ukraine. No. 8. P. 29–34.
11. Taylor Sh., Pyplo Lecture No., Sears D. (2004). *Sotsyalnaia psykholohyia* [Social psychology] translated from English. St. Petersburg Peter, 767 p.
12. *Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia statti* [Code of Ukraine on Administrative Offenses Article] 1-212-24 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
13. *Kryiminalnyi kodeks Ukrainy Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Criminal Code of Ukraine Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine] (VVR), 2001, No. 25–26, Article 131.
14. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Economic Code of Ukraine Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine] (VVR), 2003, No. 18, No. 19–20, No. 21–22, Article 144.